

CIVIL ULYDIGHED -ER DET DEMOKRATISK?

DA OMKRETT

Indhold

En formidlingsopgave, hvor eleverne skal forholde sig kritisk til begrebet civil ulydighed med udgangspunkt i Habermas' definition af civil ulydighed samt undersøge for og imod civil ulydighed i forbindelse med en konkret sag – i dette tilfælde sagen om afviste irakiske asylansøgere. Forløbet afsluttes med, at eleverne skaber små tegnefilm om civil ulydighed gennem brug af det simple movie-maker værktøj "Dvolver".

Som optakt til forløbet bør eleverne have kendskab til forskellige politiske aktionsformer. Det kan fx opnås gennem forløbet [Tag stilling](#) – en demokratisk ret.

Formål

At eleverne får et nuanceret kendskab til begrebet civil ulydighed som aktionsform i Danmark og diskuterer forskellige aktionsformer.

Fag

Samfundsfag og dansk

I relation til trinmål for samfundsfag efter 9. klasses trin arbejdes der med at kunne give eksempler på demokratiske og ikke-demokratiske aktionsformer.

I relation til trinmål for faget dansk efter 9. klasses trin arbejdes der med at læse sig til viden i fagbøger, aviser, opslagsværker og på internettet.

Tidsforbrug

Ca. 12 lektioner

Materialer

Elev-ark: Civil Ulydighed – er det demokratisk?

Kronik: Civil ulydighed i et demokrati, Kai Sørlander i Berlingske Tidende d. 13.10.2009.
<http://www.berlingske.dk/kronikker/civil-ulydighed-i-et-demokrati>

Artikel: "Politikere og præster vil skjule asylansøgere", Avisen.dk d. 05. september 2009
http://www.avisen.dk/politikere-og-praester-vil-skjule-asylansoegere_113453.aspx

Artikel: "Bred støtte til civil ulydighed", Modkraft.dk, 8. september 2009.

<http://modkraft.dk/spip.php?article11432>

Adgang til movie-maker værktøjet "Dvolver" på <http://www.dfilm.com/live/home.html>

Afspilning af elevernes film kræver en opdateret version af Adobe Akrobat Reader

Beskrivelse

Eleverne får udleveret elev-arket "Civil ulydighed – er det demokratisk?". Arket indeholder en tekst om civil ulydighed med Habermas' definition af begrebet. Læs teksten og gennemgå definitionen og nøgleordene i civil ulydighed sammen med eleverne.

Stil evt. spørgsmål som:

Hvad betyder en "moralsk begrundet protest"

Hvorfor tænker I, at Habermas anser det for et krav, at civil ulydighed ikke bare skal udgå fra en privat overbevisning eller egeninteresse?

Hvad forstår I ved begrebet "forsætligt lovbrud"?

Hvad forstår I ved begrebet "den generelle retsorden"?

Hvilke (politiske) aktionsformer kender I, der kan kendetegnes som et brud på loven, men som ikke lever op til disse krav?

Gruppearbejde

Opgave 1: Eksempler på civil ulydighed

Indledningsvis skal eleverne finde frem til to eksempler på civil ulydighed, ét som lever op til Habermas' definition, og ét som ikke gør.

På elev-arket er der givet forslag til links med eksempler.

Fremlæg opgave 1 fælles i klassen.

Eleverne skal begrunde deres valg og relatere dem til Habermas' definition, og de skal fremlægge, hvad den aktuelle aktion ville opnå, og hvordan det gik.

Stil gerne spørgsmål til elevernes analyser: Er der fx tale om en moralsk kamp eller en interessekamp i de udvalgte eksempler?

Udarbejd en fælles liste med de mange eksempler og hæng den op i klassen. Listen skal på en overskuelig måde rumme oplysninger om ""Beskrivelse af aktionen" "Hvor og hvornår foregik den" "Hvad skulle aktionen opnå?" "Hvad opnåede aktionen?"

Listen kan bruges i en afsluttende opsamling og refleksion efter denne opgave eller efter det samlede forløb. Undersøg hvilke ligheder og forskelle, der er mellem de "civile ulydighedsaktioner", der har ført til en (positiv) samfundsændring, og hvad der særligt kendetegner disse aktioner.

Er der fx forskel på de danske aktioner og udenlandske aktioner – som fx er opstået i lande, hvor demokrati og ligebehandling ikke er selvfølge? Er der forskel på historiske og nutidige eksempler? Hvordan lever de op til nøgleord som " moralsk begrundede protester" og "ikke-vold"?

Foretag evt. den samme analyse med de " civile ulydighedsaktioner", der ikke har ført til en ændring.

Opgave 2: Hjemsendelse af afviste irakiske asylansøgere

Eleverne skal nu arbejde med et konkret eksempel på civil ulydighed. Som det fremgår af elev-arket, får eleverne en kort beskrivelse af en aktion og skal herudfra give deres umiddelbare bud på, om det er civil ulydighed i relation til Habermas' definition.

Opgave 3 og 4: For og imod civil ulydighed

Med udgangspunkt i teksterne " Civil ulydighed i et demokrati", "Politikere og præster vil skjule asylansøgere" og "Bred støtte til civil ulydighed" skal eleverne finde frem til argumenter for og imod civil ulydighed i denne sag.

Den første tekst "Civil ulydighed i et demokrati" rummer en del formuleringer, som eleverne formentlig har brug for hjælp og støtte til at forstå. Teksten kan evt. læses i fællesskab, eller der kan udvælges centrale afsnit, som eleverne læser. Teksten rummer en del pointer i relation til demokrati og civil ulydighed, som det er vigtigt at få med og sikre sig, at eleverne har forstået.

Derfor anbefales det, at eleverne fremlægger deres svar på opgave 3, inden de går videre til opgave 4, så teksten derved også bearbejdes i fællesskab.

Opgave 5 og 6: Lad argumenterne mødes i en film og "Man kunne jo også...."

Med det elektroniske movie-maker værktøj "Dvolver" skal eleverne nu skabe små film, hvor de lader argumenterne for og imod civil ulydighed mødes. Ved at eleverne videreformidler argumenterne, opnås en dybere indsigt og forståelse i de modstridende argumenter. Dette skal klæde eleverne på til at kunne tage stilling til, hvordan de selv forholder sig til civil ulydighed i den aktuelle sag og civil ulydighed som aktionsform i et demokrati, ud fra en nuanceret indsigt.

"Dvolver" er simpelt og let at gå til og findes på <http://www.dfilm.com/live/home.html>. I elev-arket er givet en simpel instruktion, men på selve siden guides eleverne også igennem skridt for skridt.

Udover en film, hvor argumenterne for og imod civil ulydighed mødes, skal eleverne også skabe en film, hvor de giver forslag til alternative aktionsformer – uden at bryde loven – i den aktuelle sag.

Her kan der findes inspiration hos Bedsteforældre for Asyl på <http://www.bedsteforaeldreforasyl.dk/?M%E5ls%E6tning%26nbsp%3B>

Forbered en "filmfestival", hvor filmene fremlægges.

Refleksion og opsamling

Opsamlingen bør igangsætte refleksioner over brugen af civil ulydighed generelt og brugen af civil ulydighed i den aktuelle sag om de afviste irakiske asylansøgere.

I forlængelse af opgave 1 er der givet et forslag til, hvordan elevernes eksempler kan bruges i en opsamling.

Nedenfor gives et forslag til en "Take a stand" øvelse til opsamling af civil ulydighed i forbindelse med den aktuelle sag.

NB! I aktuelle danske eksempler er der ofte en hårfin grænse mellem civil ulydighed og selvtægt, fordi et selvbestaltet mindretal vælger at bryde love, der er vedtaget af et parlamentarisk flertal. Civil ulydighed i et repræsentativt demokrati er tendentielt og potentielt en trussel mod det repræsentative element i demokratiet, hvilket er en vigtig pointe at diskutere med eleverne.

Take a stand

Bed hver elev skrive én sætning, hvor de tilkendegiver, om de er for eller imod civil ulydighed i den aktuelle sag. Sætningen skal være begrundet med mindst ét af nøgleordene fra Habermas' definition.

Del klassen i to sider. Den ene side er "enig" siden. Den anden side er "uenig" siden.

På skift læser eleverne deres sætninger op og placerer sig i lokalet alt efter om de er enige eller uenige i sætningerne.

Stil gerne kritiske spørgsmål til elevernes meningstilkendegivelser og inddrag de alternative aktionsformer, som eleverne også har skabt film om i debatten.

Afrund forløbet ved at stille eleverne spørgsmål som

Hvad tænker I om civil ulydighed som aktionsform?

Hvordan adskiller civil ulydighed sig fra andre aktionsformer, I kender?

Hvilke fordele og ulemper er der ved brugen af civil ulydighed i forhold til andre politiske aktionsformer?

Er civil ulydighed nødvendigt i et demokrati som Danmark? Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvor synes I, grænsen for brugen af civil ulydighed går?

Kender I til eksempler på civil ulydighed, hvor I tænker, at grænsen for, hvad man kan tillade sig, er blevet overskredet?

Supplerende litteratur

De foreslåede links indgår også i elev-arket, men kan med fordel bruges i et videre arbejde

Menneskerettigheder, demokrati og retssamfund (2008) af Anette Faye Jacobsen fra Institut for Menneskerettigheder fra Gyldendals forlag er en undervisningsbog om menneskerettigheder, demokrati og retssamfund målrettet ungdomsuddannelserne. Bogen har en tilhørende hjemmeside, der indeholder opgaver til hvert tema i bogen <http://www.temabog-samfundsfag.gyldendal.dk/menneskerettigheder/kap3.html>

DR undervisning har et tema om magt, hvorunder civil ulydighed behandles. Læs mere om fx Ulla Røder og om Greenpeaces aktioner

<http://www.dr.dk/magtensbilleder/tema.asp?id=temaarkiv/08Ulla.asp>

Information har civil ulydighed som emne. Find artikler og debatindlæg om civil ulydighed her <http://www.information.dk/emne/civil-ulydighed>

Jürgen Habermas: Civil olydnad - den demokratiska rättsstatens grundbult (1986) 9. årgang, nr. 35, Retfærd - Nordisk Juridisk Tidsskrift. I bogen problematiseres begrebet yderligere.

ELEV-ARK

CIVIL ULYDIGHED – er det demokratisk?

Religionsfrihed, ytringsfrihed, trykkefrihed og strejkeret er ikke noget, der bare er kommet af sig selv. Det er rettigheder, som nogle mennesker har kæmpet hårdt for, er gået i fængsel for og er døde for.

Forandringer i samfundet og samfundets love sker bl.a., når borgerne i samfundet aktivt går ind og forsøger at påvirke uretfærdigheder og kritisable forhold.

Læserbreve og demonstrationer er lovlige måder at komme igennem med sin protest på, men er dette ikke lykkedes, er der set eksempler på, at borgere og grupper af borgere har taget aktionsformen civil ulydighed i brug.

Civil betyder, at det er "almindelige borgere", der står bag aktionen og ulydighed hentyder til, at der er tale om et brud på loven.

Der findes forskellige definitioner af civil ulydighed.

Habermas, der er tysk filosof og sociolog, beskriver Civil ulydighed på følgende måde:

"Civil ulydighed er en moralsk begrundet protest, som ikke bare udgår fra en privat overbevisning og egeninteresse.

Det er en offentlig handling, der som regel er offentliggjort, så politiet kan forudse hændelsesforløbet.

Den omfatter et forsætligt lovbrud mod enkelte retsregler, uden at den sætter spørgsmålstejn ved den generelle retsorden.

Den indebærer desuden beredvillighed til at stå til regnskab for de retslige følger af lovbruddet. Lovbruddet har desuden symbolsk karakter, - hvilket betyder, at man udelukkende benytter ikkevoldelige udtryksmidler."

Kilde: Habermas, Jürgen: Civil olydnad - den demokratiska rättsstatens grundbult (1986) 9. årgang, nr. 35, Retfærd - Nordisk Juridisk Tidsskrift

Nøgleordene i Civil Ulydighed ifølge Habermas er derfor:

- Protesten skal være rettet mod noget, som kan anses som værende alment uretfærdigt
- Aktionen skal være offentliggjort
- Protesten må ikke true den demokratiske proces/orden
- Man skal stå til ansvar for sine handlinger
- Man må ikke benytte vold

Opgave 1: Eksempler på civil ulydighed

Gruppen "Jyder mod overflødige motorveje" og "Greenpeace" har ved flere lejligheder anvendt civil ulydighed som aktionsform. Også i andre dele af verden er civil ulydighed brugt som en aktionsform i demokratiets navn.

Find to eksempler på civil ulydighed. Et som i særlig grad lever op til Habermas' definition, og ét eksempel som I ikke synes lever op til Habermas' definition. Forbered en fremlæggelse af jeres eksempler, hvor I

- A. Begrunder jeres valg med udgangspunkt i nøgleordene fra Habermas' definition
- B. Fortæller hvad den aktuelle aktion skulle opnå – og om aktionen førte til de ønskede ændringer

I kan finde eksempler her eller selv gå på jagt på internettet

Jyder mod overflødige motorveje

<http://www.jmom.dk/>

Artikler og debatindlæg om civil ulydighed i Information

<http://www.information.dk/emne/civil-ulydighed>

Civil ulydighed i Nepal

<http://www.ms.dk/sw36688.asp>

Artikel af Henning Nørhøj: Præster har en lang tradition for civil ulydighed, Kristeligt Dagblad, 11.09.2009

<http://www.kristendom.dk/artikel/338019:Kirkehistorie--Praester-har-lang-tradition-for-civil-ulydighed>

DR's Demokrati Booster har et tema om civil ulydighed

http://www.dr.dk/tema/booster/kom_i_gang_nu/kom_i_gang_nu#civilulydighed

Opgave 2: Hjemsendelse af afviste irakiske asylansøgere

I forbindelse med hjemsendelse af en række afviste irakiske asylansøgere i 2009 forsøgte en række borgere aktivt at forhindre irakernes hjemsendelse ved at hjælpe med til at skjule dem for de danske myndigheder. Det gjorde de i protest mod den danske flygtninge- og asylpolitik.

Giv jeres umiddelbare vurdering ud fra den viden, I har om aktionen? Lever en sådan aktion op til Habermas' definition af civil ulydighed? Begrund jeres svar

For eller imod civil ulydighed

I den politiske og offentlige debat vil I kunne finde argumenter både for og imod brugen af civil ulydighed i forskellige sammenhænge, og det er med til at understrege kompleksiteten i brugen af civil ulydighed. I skal nu undersøge denne kompleksitet i eksemplet om de afviste, skjulte irakere.

Til dette skal I bruge følgende tekster:

Kronik: "Civil ulydighed i et demokrati", Kai Sørlander i Berlingske Tidende d. 13.10.2009.
<http://www.berlingske.dk/kronikker/civil-ulydighed-i-et-demokrati>

Artikel: "Politikere og præster vil skjule asylansøgere", Avisen.dk d. 05. september 2009
http://www.avisen.dk/politikere-og-praester-vil-skjule-asylansoegere_113453.aspx

Artikel: "Bred støtte til civil ulydighed", Modkraft.dk, 8. september 2009.
<http://modkraft.dk/spip.php?article11432>

Opgave 3: Imod Civil ulydighed

I kronikken "Civil ulydighed i et demokrati" forholder Kai Sørlander sig, ligesom Habermas, til civil ulydighed som en moralsk begrundet protest og stiller spørgsmålet:

Findes der overhovedet en højere moral, som man har ret til at påberåbe sig, når man begår civil ulydighed imod, hvad et demokratisk flertal beslutter?

Find svar på følgende spørgsmål i teksten:

1. Hvad berettiger ifølge Kai Sørlander til at begå civil ulydighed?
2. Hvilke argumenter giver Kai Sørlander som begrundelse for, at det ikke kan anses som en moralsk begrundet protest at skjule afviste irakiske asylansøgere?
3. Hvad siger Kai Sørlander om forholdet mellem demokrati og civil ulydighed?

Opgave 4: For civil ulydighed

I artiklerne "Bred støtte til civil ulydighed" og "Politikere og præster vil skjule asylansøgere" giver en række personer deres støtte til at yde civil ulydighed i forbindelse med sagen om de afviste irakiske asylansøgere.

1. Hvad berettiger ifølge de personer, der udtaler sig i artiklerne, til at begå civil ulydighed i sagen om de afviste irakiske asylansøgere?
2. Find eksempler fra teksterne på argumenter for at bruge civil ulydighed i denne sag.

Opgave 5: Lad argumenterne mødes i en film

Med udgangspunkt i de læste tekster skal I nu skabe en tegnefilm, hvor argumenterne for og imod civil ulydighed i sagen om de afviste irakiske asylansøgere mødes.

I skal forestille jer, at en af personerne, der udtaler sig i en af teksterne "Bred støtte til civil ulydighed" og "Politikere og præster vil skjule asylansøgere" møder Kai Sørlander.

I skal altså bruge de svar I har fundet frem til i opgave 3 og 4. I må kun bruge argumenter fra teksten, men I må gerne omskrive med jeres egne ord.

Til at skabe tegnefilmen skal I bruge movie-maker værktøjet "Dvolver" fra D-Film.

Gå ind på <http://www.dfilm.com/live/home.html> og vælg movie-maker. Klik jer ind på moviemaker V2 og følg processen, som den beskrives på siden:

1. Vælg en baggrund og en himmel. Tryk "next"
2. Vælg "rendez-vous". Tryk "next"
3. Vælg person 1 og person 2. Tryk "next"
4. Herefter kan I begynde at skrive diskussionen mellem de to i dialogboksen. Husk hele tiden at bruge argumenter fra teksterne og lad de to argumenter mødes i en diskussion, hvor personerne svarer hinanden med argumenter. Når I har udfyldt siden, trykker I "next"
5. Vælg baggrundsmusik og gå videre til næste scene, hvor I bruger den samme ramme og de samme personer. Skab minimum 2 og max 5 scener. Sørg for at vælge de mest centrale argumenter ud til jeres film. Sørg for at afslutte diskussionen i den sidste film.
6. Vælg design, giv jeres film en titel og skriv jeres gruppes navn. Tryk "next"
7. Skriv jeres emailadresse i modtagerfeltet.
8. I får nu tilsendt et e-mail med et link til filmen. I kan også uploade filmen til youtube ved hjælp af embed-koden. Afspilning af filmen kræver den nyeste opdatering af Adobe Acrobat Reader.

Opgave 5: Man kunne jo også.....

I skal nu skabe en sidste film bestående af en scene, hvor I skal argumentere for, hvordan man som borger kan bruge sine demokratiske rettigheder til at markere sin protest i en sag som denne – uden at begå ulovligheder. Brug jeres viden om demokratiet og forskellige aktionsformer. I kan også hente inspiration hos Bedsteforældre for Asyl og de aktiviteter, de sætter i værk. <http://www.bedsteforaeldreforasyll.dk/?M%E5ls%E6tning%26nbsp%3B>

Opgave 6: Fremlæg jeres film

Følg med på
facebook.com/demokratifordi

Besøg os på
www.demokratifordi.dk

